

زانای فەرمووده‌ناس ئیمام نه‌سائی

نه‌سائی ناوی (ئه‌حمه‌دی کوپی شوعه‌یی کوپی عه‌لی کوپی سینای کوپی به‌حره‌یه .

به (ئه‌بو عبدالرحمن) بانگ ده‌کراو ناسناوه‌که‌شی (نه‌سائی) له‌به‌ر ئه‌وه پێی ده‌وتری نه‌سائی چونکه له‌شاریک له‌شاره‌کانی خوراسان به‌ناوی (نه‌ساء) وه له‌سالی (۲۱۵) ی کۆچی هاتۆته دنیاوه نه‌سائی هه‌ر له‌منالیه‌وه ده‌ستی کردووه به‌وه‌رگرتنی له‌ته‌مه‌نی (۱۵) سالی‌دا واته له‌سالی (۲۳۰) کۆچی چوو بو (به‌غلان) زانست بو خزمه‌تی (قوته‌یه‌ی کوپی سه‌عید) نزیکه‌ی سالی‌ک و دوو مانگ له‌وئ ده‌مینێته‌وه و بریکی زۆر له‌زانست و زانیاری له‌گه‌ل خۆی ده‌مینێته‌وه .

به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌وه‌ی به‌نیه‌تی پاک و بو خوا سوڵحانه‌وه ده‌ست به‌کار بووه . زۆر زیره‌ک و به‌توانا بووه له‌تیگه‌یشتن و له‌به‌ر کردندا وینه‌ی که‌م بووه .

نه‌سائی هه‌روه‌ک چۆن فەرمووده‌ سه‌حیحه‌کانی نویسیوه‌ته‌وه ده‌ستیکی بالاشی هه‌بووه له‌بوازی ئه‌و حه‌دیسانه‌ی که لاوازن (ضعیف) .

(محم‌دی کوپی موسی مأمونی) ده‌لی (هه‌ندی‌ک په‌خنه‌یان له‌نه‌سائی ده‌گرت که‌وا کتیبی (الخصائص) ی نویسیوه که تایبه‌ته به‌فه‌زل و بَلندی (عه‌لی بن ابی طالب) به‌لام فه‌زل و چاکه‌کانی (ابو بکر و عمر) ی نه‌نوسیوه ده‌لی : منیش ئه‌مه‌م عه‌رزی نه‌سائی کرد له‌وه‌لامدا ووتی (کاتیک چومه‌شاری دیمه‌شقه‌وه بینیم زۆربه‌یان توشی لادان بون له‌باره‌ی ئیمام (عه‌لی) یه‌وه خراپ ئه‌لین (الخصائص) م نویسی به‌و هیوایه‌ی خوا هیدایه‌تیان بدات) پاشان نه‌سائی (فضائل الصحابة) ی نویسی

ماموستاګانی نه سائی و ګه شته ګانی

نه سائی ګه شتیګی زور فراوانی کردووه به دواي زانست و فیربون و ګه یانندی دا له ګه شته دا سهر تاپای ولاتی نیسلامی ګه پاره هر له پوژه لاتوه تا پوژ ئاوا له زاناو فقیهه ګانه وه زانستی وهرگرتوه . له و ولاتنه ی که نه سائی سهردانی کردووه :-

(خوراسان - عیراق - شام - حجاز - جهزیره - کوفه - به صره - میصر - بغداد - ثغور که دهکاته سنوری ولاتی شام له ګه ل پوم ...) .
نه سائی له میانه ی ګه شته ګانیدا ګه شتوته خرمه تی چنده ها ماموستا و زاناو محدث و فقیهه ګانی ولاتی نیسلامی له وانه (إسحاق بن راهویه - هیشام بن عمار - بشیر بن هلال صوان - یوسف بن موسی الزهری - البزار - عیمران بن موسی قهزاز - یحیی بن موسی - مجاهد بن موسی - إسحاق بن شاهین ...) و چنده های تر .

قوتابیه ګانی نیمام نه سائی

دواي نه وده ی نیمام نه سائی له بواری فرموده دا خو ی وک سهر بازیګی نه و مهیدانه نیشان داو له ولاتی میصر دا نیشته جئ بوو قوتابیانی زانست پویان کرده نه و شوینه ی که نیمام له وئ دوا پوژه ګانی ژبیانی تیدا برده سهر له وانه ش :-

- ۱- (أبو جعفر الطحاوی) ناسراوه به نیمامی (طحاوي) و خاوه نی (عقیده الطحاویة) .
- ۲- (عبدالکریم النسائی) .
- ۳- (أبو بکر بن حداد الشافعی) .
- ۴- (سليمان بن أحمد) ناسراوه به (الطبراني) .
- ۵- (الاسیوطي)
- ۶- (أبو بشر الدولابی)
- ۷- (حمزة بن محمد الکناني) و چنده ها زانای تر .

زانستی ئیمام نه‌سائی

به‌تاییه‌تی ئیمام نه‌سائی وه‌ك هه‌موو زانایانی فه‌رمووده له‌مانه‌دا ده‌ست
پیشخه‌ری هه‌بووه :-

۱- زانستی فه‌رمووده : ئیمام نه‌سائی شان به‌شانی هه‌موو زانایان و
پیشه‌وایانی فه‌رمووده ئه‌م کاروانه‌ی به‌پڕ کردووه (السنن الصغری) ی
ئیمام نه‌سائی که به (مجتبی) ناسراوه باشترین به‌لگه‌یه له‌سه‌رقسه‌کان و
یه‌کیکه له‌کتیبه موخته‌به‌ره‌کانی فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)

۲- زانستی جرح و تعدیل : (ئهبویه‌علا‌ی خلیلی) ده‌فه‌رموئ : (وته‌کانی
نه‌سائی له‌ جرح و تعدیلدا کاری پئ ده‌کریت و وه‌رده‌گیری‌ت) وه
هه‌روه‌ها کتییی (الجرح والتعدیل) ده‌ست نوسی ئیمام نه‌سائی باشترین
به‌لگه‌یه له‌سه‌ر زانستی جرح و تعدیلی ئیمام نه‌سائی .

۳- زانستی عیله‌ت : نه‌سائی مه‌له‌وانی ده‌ریای قولی ئه‌م زانسته بوو ئه‌و
په‌ری شاره‌زایی تیا هه‌بووه هه‌روه‌ك له‌کتییی (الضعفاء والمترکون)
باسی لیوه ده‌کات .

۴- زانستی فیه‌ه : نه‌سائی له‌ فیه‌هی فه‌رمووده‌دا زۆر شاره‌زابووه هه‌ر که‌س
دیقه‌ت بگری له‌ سوننه‌ته‌کانی سه‌ر سام ئه‌بی له‌ قسه‌کانی (دار القطنی)
ده‌فه‌رموئ (نه‌سائی شاره‌زاترین فه‌قیه‌ی میصر بووه له‌سه‌رده‌می
خویدا) .

کتیبه‌کانی نیمام نه‌سائی

نیمام نه‌سائی هه‌موو زانسته‌کانی له‌دو توئی نوسراوه‌کاندا بۆ جی‌به‌جی هیشتوین بۆ سودمه‌ندیونی ئه‌وانه‌ی دوا‌ی خو‌ی به‌لام ئه‌وه‌ی جیی دل ناخوشیه ئه‌وه‌یه که زۆریک له نوسراوه‌کانی دیار نه‌ماون و وون بون ئه‌مه‌ش هه‌ندی له نوسراوه‌کانی :-

- ۱- (السنن الصغری) که ناسراوه به (المجتبی) یان به سونه‌نی نسائی .
- ۲- (السنن الکبری) ۳- (الکنی) ۴- (خصائص علی) ۵- (عمل يوم واللیلة) ۶- (التفسیر) ۷- (الضعفاء والمترکون) ۸- (تسمیة الفقهاء الامصار) ۹- (مسند علی بن ابی طالب) ۱۰- (اسماء الرواة والتمیز بینهم) ۱۱- (الجرح والتعدیل) ۱۲- (الاغراب) ۱۳- (مسند حدیث مالک) ۱۴- (الاخوة) و چهنده‌های تر .

(السنن) نیمام النسائی

نیمام نه‌سائی پاش ئه‌وه‌ی توانی بجیتته‌ریزی زانایانی گه‌وره به‌پێژه‌کان و شوین په‌نجه‌ی له پیگه‌یاندنی قوتاییان و زانایاندا ده‌رکه‌وت هه‌ولێ زۆری له‌گه‌ل نوسینه‌وه‌ی زانسته‌کانی داوه و گرنگترینیان کتیبی (السنن) هه‌رچه‌نده لای زانایان ئه‌م کتیبه‌ کراوه‌ته‌ دوو به‌شه‌وه (السنن الصغری) و (السنن الکبری) به‌لام ئه‌وه‌ی ئه‌م سونه‌نه‌ی کردووه به‌ دوو به‌شه‌وه ئه‌وه‌یه که (ابن الاثیر) له (جامع الاصول) دا ئه‌لێ (ئه‌میره‌کان له نیمام نه‌سائیان پرس‌ی له‌پرووی سه‌حیحی سونه‌نه‌که‌یه‌وه ئه‌ویش له‌وه‌لامدا فه‌رمووی : هه‌مووی صحیح و دروست نیه . ئه‌میره‌کان داوا‌ی گول بژێر کردنی سونه‌نیان لێ کرد ئه‌ویش کتیبی (المجتبی) ی نوسی که ناسراوه به (السنن الصغری) و هه‌مووی دروست و صحیحه .

ستایشی زانایان و شایه‌تی پیشه‌وایان

- ژماره‌یه‌کی زۆر له مامۆستاو زانایانی هاوشانی ئیمام نه‌سائی و قوتابیه‌کانی و پیشه‌وایانی دوا‌ی خو‌ی شایه‌تی پیش‌په‌روی و ئیمامه‌تی و زانایان داوه بو ئهم ئیمامه خواناسه له‌وانه :-
- ۱- (زه‌ه‌بی) ده‌فه‌رمو‌ی (نه‌سائی ده‌ریای زانستی تیگه‌یشتن و بینایی و وردبینی و په‌خته‌گرتن و باش‌نوسینه) .
- ۲- (دارالقن‌ی) ئه‌فه‌رمو‌ی (ئهبو عبدالرحمن له‌هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی له‌ب‌واری فه‌رمووده‌دا کاریان کردووه له‌پیش‌تره) .
- ۳- (ئهبو بکر حوادی شافعی) ئه‌فه‌رمو‌ی (نه‌سائیم قبول کردووه وه‌ك حوجه‌یه‌ك له‌نیوان خو‌م و خوادا) .
- ۴- (حافر ئه‌بو علی نیسابوری) ئه‌فه‌رمو‌یت (نه‌سائی له‌پیش‌ه‌وایانی موسلمانان بوو) .
- ۵- (حاکم) ئه‌فه‌رمو‌ی (هه‌ر که‌سێ د‌یقه‌ت ب‌گر‌ی له‌ له‌سونه‌نی نه‌سائی سه‌رسام ئه‌بی له‌ ووته‌کانی) .
- ۶- (امام تقی الدین السبکی) ئه‌فه‌رمو‌ی (ئیمام عبدالرحمن زان‌اتره له‌مسلم و سونه‌نه‌که‌شی که‌م تر فه‌رمووده‌ی لاوازی ت‌ی‌دایه) . و چه‌نده‌های تر .

کوچی دوا‌یی ئیمام نه‌سائی

پاش ئه‌وه‌ی ئیمام نه‌سائی ته‌مه‌نیکی پر له‌به‌ره‌که‌تی عیلم و ته‌ق‌واو زوهد و وه‌رعی به‌سه‌ر برد له‌ته‌مه‌نی (۸۸) س‌الیدا له‌ میصر داوا‌ی کرد بیبه‌ن بو مه‌که‌ هه‌روه‌ك (دار القطن‌ی) ده‌لی (دوا‌ی ئه‌وه‌ی فیتنه‌چیه‌كان له‌ میصر دا ئیمام نه‌سائیان تو‌مه‌ت بار کرد به‌ (تشويع) واته‌ به‌ شیعه‌گه‌ر‌ی‌تی نه‌سائی به‌ره‌نگاری ئه‌بو بوختانه‌وه‌ستاو توانی به‌سه‌ری دا زال بب‌یت و پاش‌تر داوا‌ی کرد بیبه‌ن بو مه‌که‌ و له‌ته‌مه‌نی (۸۸) س‌الیدا سه‌ری نایه‌وه به‌ شه‌هیدی) .

نه‌سائی له‌ مانگی سه‌فه‌ری س‌ال‌ی 303ی کوچی وه‌فاتی کردووه

مافی بلاو‌کردنه‌وه‌ی پار‌یزراوه‌ بو‌ س‌اپ‌تی ئیمامان وه‌ن

نه‌سائی له‌مانگی صفری سالی (۳۰۳) ی کۆچی به‌رانبه‌ر به (۹۱۵) ی میلادی وه‌فاتی کرد به‌ره‌و لیکای خوای په‌روه‌ردگار که‌وته‌پێ .
(خوای گه‌وره‌ پاداشتی خیری بداته‌وه‌ و به‌هه‌شت جیگای بیٚت)
(جزاه الله خیراً و آسکنة الجنة)

به‌شی پینجه‌م

زانای فه‌رمووده‌ناس

ئیمام ترمذی

ئیمام ترمذی ناوی (محمدی کورپی عیسی کورپی سورة ترمذیة) له‌عه‌شیره‌تی (السلمی) محمدی کورپی عیسی به (ئهبی عیسی) بانگ ده‌کراو ناسراوه به (ترمذی) .
ئیمام ترمذی له‌ سالی (۲۰۹-۲۱۰) ی کۆچی له‌ناوچه‌ی (ترمذی) که‌ه‌که‌وێته‌ باکوری روبرای (جیحون) ه‌وه‌ له‌دایک بووه .
ترمذی ه‌هر له‌منالیه‌وه‌ ه‌ه‌ولێ زانست و زانیاری ده‌دات و ده‌ست ده‌کات به‌ خویندنی لای زانایان و شه‌رع زانان و ده‌بیته‌ یه‌کیک له‌ مامۆستایان و فه‌قیه‌کان .

مامۆستاکانی ئیمام ترمذی و گه‌شته‌کانی

ئیمام ترمذی پاش ئه‌وه‌ی که‌وته‌ گه‌شت و گه‌ران به‌دوای فی‌ر بوونی زانیاریدا . بینایی چاوه‌کانی له‌ده‌ست ئه‌دات و کوێر ئه‌بیٚت . ترمذی چه‌ندین وولات ئه‌گه‌رێ ه‌هر وه‌ک عاده‌تی قوتابیانی عیلم بو فی‌ر بون و زانست و زانیاری له‌وانه‌ش :-

(خۆراسان - عێراق - حیزار - بغداد - به‌صره - کوفه - هتد) .

له‌و گه‌شته‌ چه‌ندین وولاتیه‌ی ترمذی‌دا به‌ خزمه‌تی زۆریک له‌زانایان و بلیمه‌تان و پيشه‌وایانی زانستی ه‌ه‌دیس و فیه‌قی ئیسلامی گه‌یشته‌وه‌و